

BIULETYN INFORMACYJNY

ZRZESZENIA WYDAWCÓW I DZIENNIKARZY POLSKICH W NIEMCZECH

Czasowa siedziba MEPPEN, Biuro i Hurtownia HAMBURG-Horn, Bauerberg 44

Rok I

HAMBURG, wrzesień 1945 rok

Nr. 1

Od Redakcji.

Stosunki wewnętrzno-prawne naszego świata wydawniczego i prasowego na terenie okupacji anglo-amerykańskiej były dotychczas nie uregulowane. Sprężyną działań poszczególnych ośrodków wydawniczych były albo dobra wola inicjatorów, albo spryt i przebiegłość czasami nieodpowiednich jednostek. Zagadnienie praw autorskich, zagadnienie ceny i kalkulacji, zagadnienie rozprzedaży - to wszystko stało otworem i było interpretowane w niektórych ośrodkach z załopotaniem, w niektórych znowu koniunkturalnie.

Gorzej jeszcze przedstawiała się strona prawna naszych konkretnych osiągnięć w stosunku do przedstawicieli władz polskich i ich prawa ingerencji w naszej dziedzinie. Przytaczano niejednokrotnie zdanie: "Bez nich zaczęliśmy i bez nich też nie najgorzej poprowadzimy" — wykazuje słuszność inicjatywy prywatnej. Lecz jeśli dążymy do Polski zbudowanej na prawie, musimy sami ile tylko możliwe, prawo sobie ustalić i prawem się związać.

Nie wiele lepiej rysuje się nasz stosunek do władz sprzymierzonych. Dziedzina stosunków zewnętrzno-prawnych naszego świata wydawniczo-prasowego była dotychczas — poza nielicznymi wyjątkami — raczej stawianiem strony alianckiej przed faktem dokonanym, niż rozsądną, na obopólnym porozumieniu opartą i rzeczową, obie strony zadawalającą, współpracą. Dłuższe trwanie w stanie nieuregulowanych stosunków prawnych z aliantami musi doprowadzić albo do pogorszenia obustronnych stosunków, to znaczy do rosnącej coraz to bardziej nieufności, do psychiki "coup d'etat" w dziedzinie prasowej, jako do jedynie możliwej bazy dokonania czegokolwiek, albo do zejścia w podziemia prasowe, coby było najgorsze.

Wszystkie te niedomagania naszych spraw wydawniczych tłumaczyliśmy i uprawialiśmy sobie prawem "dobra Polski". Co było podjęte w imię dobra Polski to wszystko, wobec braku jakichkolwiek nadrzędnych instytucji, które by regulowały kwestie sporne, było dobre tym samym, że dla Polski wykonane.

Dzisiaj ta "nieuprawniona" inicjatywa prywatna dojrzała już do tego stopnia i rozwoju niedomagań, iż czas przystąpić do skoordynowania wysiłków prywatnych. Fakty takie jak zamykanie dopiero co rozpoczętego wydawnictwa czasopism, trudności legalizacyjne, rozsprzedaż tej samej książki po coraz to rosnących cenach, różna podstawa kalkulacyjna, wydawanie trzy- czterokrotnie tej samej książki w różnych ośrodkach, bezprogramowość wydawnictw, trudności w uzyskaniu źródeł informacyjnych i t. p. to wszystko były przyczynki, które przymuszały do pomyślenia o zagadnieniach prasy i druku polskiego na

obczyźnie jako o "całości" i by zaradzić wspólnym wysiłkiem tym brakom.

Prawa udzielone okólnikiem Mil. Gov. z dn. 27. 8. 45 Niemcom upoważniają do rokowania najlepszych nadziei i każą domyslać się że jeżeli alianti swemu największemu wrogowi udzielają, w sześć miesięcy po ukończeniu bestialsko prowadzonej wojny, prawo do samorządowo prowadzonej prasy łącznie z prawem konstruktywnej krytyki aliantów, to nam sprzymierzeńcom, którzy przez sześć lat krawiliśmy na wszystkich frontach dla aliantów — zezwolą na te same co najmniej prawa jeśli nie na większe. Niektóre lokalne oświadczenia sprzymierzonych władz okupacyjnych — o których na tym miejscu z niekłamanyim uznaniem wspominamy — wskazują, iż alianti, jak zawsze tak i teraz, zbyt trzeźwo oceniają powagę chwili — i odpowiednio do potrzeb wysuwają rozporządzenia.

Władzom angielsko-amerykańskim należało oczywista, celem porozumienia się prawnego przedstawić reprezentację ogólną naszego świata wydawniczego i to ostatecznie nas skłania do zrzeszenia się i połączenia naszych pojedynczych wysiłków.

Sprawozdanie ze Zjazdu Wydawców i Dziennikarzy.

W dniach 4 i 5 września 1945 r. odbył się w Hamburgu Zjazd, który podczas dwudniowych obrad powołał do życia Zrzeszenie Wydawców i Dziennikarzy, nadając organizacji statut i regulaminy grup, oraz ustalając wytyczne dla dalszego rozwoju wydawnictw i prac dziennikarskich na terenie b. Rzeszy. W Zjeździe wzięli udział delegaci następujących ośrodków: Brunświk, Brema, Celle, Delmenhorst, Frankfurt n. M., Hamburg, Hanower, Meppen, Nienhagen, Rumpel i Unterlüss. Ogółem w Zjeździe uczestniczyło 25 osób.

W czasie zebrania plenarnego w dn. 4 IX. delegaci jednomyślnie stwierdzili konieczność istnienia organizacji, która by zespoliła wysiłki i usunęła pewne niedociągnięcia, spowodowane niefachowością wydawców, trudnościami komunikacyjnymi i związanym z tym brakiem łączności między wydawcami i t. p. Po pierwszym czytaniu projektu statutu podzielono członków Zjazdu na dwie grupy fachowe: wydawców i dziennikarzy. Grupy te odbyły posiedzenia w dniu następnym. Tematem obrad było drugie czytanie projektu statutu, uchwalenie regulaminów grup, wybór zarządów grup. Zarządy grup przedstawiają się następująco: wydawców — przew. Dippel Stefan (Delmenhorst), v-przew. Weiss Józef (Brema), sekretarz Załuski Jan (Hamburg), dziennikarzy: przew. Pożniak Poznański Stanisław (Brunświk), v-przew. Zieliński Eryk (Hanower), sekr. Kędzierski Bogdan (Hamburg).

Dn. 5 IX o godz. 15,30 odbyło się Walne Zebranie. Po sprawozdaniu z obrad grup i uchwaleniu statutu Z. W. i D. P. wybrano Zarząd Główny w składzie: ks. Warszawski (Meppen) — prezes. Smoleński Stanisław (Hamburg) — v-prezes, Szczęśniewski Henryk Jerzy (Celle) — v-prezes, Kędzierski Bogdan (Hamburg) — sekretarz, Marecki (Unterlüss) — skarbnik, Dippel Stefan (Delmenhorst), Pożniak-Poznański Stanisław (Brunświk), oraz jako zastępcy: ks. Kaszubowski Florian (Nienhagen) i Szewczyk Stanisław (Brema). Do Komisji Rewizyjnej weszli: ks. Nowak Józef (Hanower), Markiewicz Antoni (Unterlüss) i Bośniacki Zygmunt (Poelz).

STATUT

Zrzeszenia Wydawców i Dziennikarzy Polskich w Niemczech

Postanowienia ogólne

1. Stowarzyszenie nosi nazwę "Zrzeszenie Wydawców i Dziennikarzy Polskich — Polish Press Edition" z działalnością na terenach okupacji angielskiej, amerykańskiej i francuskiej w Niemczech.
2. Czasową siedzibą Z. W. i D. P. jest m. Meppen, biur i hurtowni m. Hamburg.
3. Celem Z. W. i D. P. jest uzyskanie praw samorządu, oraz popieranie, rozpowszechnianie i ochrona polskiego słowa drukowanego.
4. Dla realizacji swego celu Z. W. i D. P. kieruje pracami wydawniczymi, wydaje "Biuletyn Informacyjny", zakłada hurtownie, oraz pomaga wszelkimi możliwymi środkami swym członkom.

Członkowie

5. Członkami Z. W. i D. P. mogą być wszystkie instytucje i osoby prywatne zajmujące się produkcją lub rozpowszechnianiem polskiego słowa drukowanego.
6. Członkowie Z. W. i D. P. dzielą się na zwyczajnych i nadzwyczajnych.
7. Członkowie zwyczajni mają wszelkie prawa wyboru i wybieralności, członkowie nadzwyczajni mają prawo tylko głosu doradczego.
8. Członkiem zwyczajnym Z. W. i D. P. może być każdy wydawca i każdy dziennikarz działający na terenie Niemiec czy to jako instytucja czy też jako osoba prywatna.
9. Członkiem nadzwyczajnym, podlegającym rejestracji w Z. W. i D. P. jako punkt sprzedaży, może być każda instytucja czy też osoba prywatna, zajmująca się rozpowszechnianiem polskiego słowa drukowanego.
10. Członkowie zwyczajni dzielą się na dwie grupy: a) wydawców b) dziennikarzy. Każda grupa jest jednostką samodzielną.
11. Działalność poszczególnych grup oparta jest na odpowiednich regulaminach.
12. Każdy członek zobowiązuje się, przez podpisanie odpowiedniej deklaracji, do podporządkowania się niniejszemu statutowi, regulaminom, oraz wszelkim uchwałom Zarządów.
13. Zarząd Główny Z. W. i D. P., na wniosek Zarządu Grupy, przyjmuje członków na podstawie rozpoczętej lub zamierzonej działalności wydawniczej czy dziennikarskiej.
14. Zarząd Główny Z. W. i D. P. ma prawo zwalniać członków na własne żądanie.
15. W razie nie wykazania działalności w okresie 3 miesięcy, lub za działalność szkodliwą czy kompromitującą Zarząd Główny, Z. W. i D. P. ma prawo skreślenia z listy członków. Skreślönemu przysługuje prawo odwołania się do Walnego Zebrania.

Władze

16. Władzami Z. W. i D. P. są: Walne Zebranie, Zarząd Główny, oraz Komisja Rewizyjna.
17. Walne Zebranie Z. W. i D. P. zbiera się raz na 6 miesięcy, lub częściej, jako nadzwyczajne, na żądanie Zarządu Głównego lub $\frac{1}{3}$ członków zwyczajnych.
18. Uchwały Walnego Zebrania Z. W. i D. P. są prawomocne w pierwszym terminie przy obecności 50% członków zwyczajnych, lub w drugim terminie bez względu na ilość obecnych. Zawiadomienia o Walnym Zebraniu winny być rozesłane najpóźniej na 3 tygodnie przed wyznaczonym terminem.
19. Zarząd Główny Z. W. i D. P. wybierany jest na Walnym Zebraniu na przeciąg 6 m. i składa się z przewodniczącego, dwóch wiceprzewodniczących, sekretarza, skarbnika, przewodniczącego grupy wydawców, przewodniczącego grupy dziennikarzy, oraz dwóch członków zastępców.
20. Komisja Rewizyjna Z. W. i D. P. wybierana jest na Walnym Zebraniu na przeciąg 6 miesięcy i składa się z przewodniczącego oraz dwóch członków.
21. Zarząd Główny Z. W. i D. P. zbiera się raz na miesiąc, lub częściej na żądanie przewodniczącego lub dwóch członków Zarządu.
22. Władzami poszczególnych grup są: Walne Zebranie Grupy i Zarząd Grupy.
23. Walne Zebranie Grupy zbiera się raz na 3 miesiące lub częściej, jako nadzwyczajne, na żądanie Zarządu Grupy lub $\frac{1}{3}$ członków danej grupy. Walne Zebranie wyborcze winno się odbyć najpóźniej na 2 tyg. przed Walnym Zebraniem Z. W. i D. P.
24. Zarząd Grupy wybierany jest na Walnym Zebraniu Grupy na przeciąg 6 miesięcy i składa się z przewodniczącego, zastępcy, sekretarza oraz dwóch członków.
25. Zarząd Grupy zbiera się w miarę potrzeby.
26. Zarząd Główny Z. W. i D. P. ma prawo powoływać odpowiednie Komisje do poszczególnych prac.

Fundusze

27. Fundusze Z. W. i D. P. składają się z: wpisowego, składek członkowskich oraz dobrowolnych darów.
28. Wpisowe dla członków zwyczajnych grupy wydawców wynosi Mk. 50,— grupy dziennikarzy Mk. 10,— dla członków nadzwyczajnych Mk. 20,—.
29. Składka miesięczna dla członków zwyczajnych grupy wydawców wynosi Mk. 20,— grupy dziennikarzy Mk. 5,— dla członków nadzwyczajnych Mk. 10,—.
30. Zarząd Główny Z. W. i D. P. na wniosek Zarządu Grupy, ma prawo zwalniania z opłat członkowskich.
31. Funduszami Z. W. i D. P. dysponuje Walne Zebranie oraz Zarząd Główny dla realizacji celów podanych w § 3 i 4 niniejszego statutu.

Postanowienia końcowe

32. Likwidację Z. W. i D. P. postanawia Walne Zebranie Likwidacyjne większością $\frac{3}{4}$ głosów członków zwyczajnych.
33. W razie likwidacji Z. W. i D. P. wszelkie archiwa Grupy Wydawców przechodzą na własność Związku Księgarstwa Polskiego. Wszelkie archiwa grupy dziennikarzy na własność — Syndykatu Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej, pozostały majątek, o ile nie będzie innej uchwały Walnego Zebrania Likwidacyjnego, przeznaczony będzie do podziału między obie wyżej wymienione organizacje lub do decyzji Światowego Związku Polaków Zagranicą.
34. Niniejszy statut Z. W. i D. P. wchodzi w życie z dniem 5 września 1945 roku.

DZIAŁALNOŚĆ CZŁONKÓW Z. W. i D. P.

Obserwator przymusowego wychodźstwa polskiego w Niemczech, obok niejednego przykrego w jego życiu momentu, całą litanię zanotować dziś już może faktów i wydarzeń radosnych. W rubryce światła tego życia jedno z pierwszych miejsc należy się bezsprzecznie ruchowi praso- wydawniczemu.

Już w kilkanaście godzin po przerwaniu kolczastych drutów obozów przez zwycięskie tanki Sprzymierzonych, dotychczasowi więźniowie dostali znowu do ręki- po 6-ciu często latach niewoli- niecenzurowane, naprawdę polskie czasopismo. Skromna forma biuletynu informacyjnego zdążyła się w niejednym wypadku szybko przeobrazić w drukowany, graficznie nieraz bardzo dobrze rozwiązany, periodyk.

W ślad za dziennikarzami i młodymi adeptami sztuki Gutenberga, ruszyli księgarze i wydawcy. Piszący te słowa wzruszającą przypomina sobie scenę ze szkoły powszechnej w Celle, w parę tygodni po odzyskaniu wolności: wizytujący młodzież, znany społecznik śląski biorąc z ręki dziecka jedyny, z Londynu przez dowódcę polskiego skrzydła, przywieziony Elementarz- Falskiego, w te słowa odezwał się do dziatwy: "Zabiorę wam dziś tę książkę, jako wzór dla drukarni, ażeby za tydzień każde z was mogło mieć własny podręcznik". Zapowiedź ta przyoblekła się rzeczywiście w czyn. Choć, z różnorakich przyczyn, z Londynu pomoce szkolne w minimalnej tylko dostarczono ilości, dziś dzieci polskie w Niemczech mają elementarzy pod dostatkiem. Na maszynach drukarskich leżą składy nowych podręczników. Przystępujące do pierwszej Komunii św. dzieci, przygotowują się na przyjęcie Pana na wydanych na wychodźstwie katechizmach. W zamkniętych czasu wojny dla Polaków świątyniach króluje, w ojcystym napisany języku, modlitewnik i wspaniały mszałik. Ośrodek hanowerski ukoronował całą akcję wydawniczą rzuceniem na rynek księgarski "Pana Tadeusza".

Mówiąc o wyczynach kompletów redakcyjnych i wydawniczych, nie wolno nie wspomnieć o kłódach przeszkód, które do pokonania były w pracy. A było ich nie mało. Od braku wiary w powodzenie zaczynanej misji, okazywanego często przez najbliższych, aż do skromnych ilości papieru i niezrozumienia tej działalności w poszczególnych przypadkach przez naszych Sprzymierzeńców, długą można by wykreślić krzywą mniejszych czy większych trudności, które były i są do pokonania na tym odcinku pracy.

A oto jak imponująco, pomimo tych trudności, przedstawia się dorobek członków Z. W. i D. P.:

Grupa Wydawców

Brema: Polski Ośrodek Wydawniczy
w przygotowaniu:

Mały modlitewnik
Sienkiewicz, Janko Muzykant. Latarnik
Sienkiewicz, Z pamiętników Poznańskiego Nauczyciela
Sienkiewicz, Stary sługa
Sienkiewicz, Bartek Zwycięzca

Brunświk: Wydawnictwo "Głos Ojczyzny"
wydano:

Pieśni Polskie, zebrał i wstępem zaopatrzył St. P. P.
Falski M. Elementarz
Nowy katechizm Diecezjalny
Godło Państwowe (format 32×42 cm druk trójbarwny)
Słownik i samouczek polsko-angielski

w przygotowaniu:
Antologia Poezji Polskiej
Wieś i Miasto, wypisy na kl. III powsz.

Celle: Staszewski Tadeusz

wydano:
6 obrazków religijnych i do Pierwsz. Kom. Św.

w druku:
Gutry, Klingerowa, Czytanka na kl. II powsz.
Gutry, Klingerowa, Czytanka na kl. III powsz.

w przygotowaniu:
Odzyskane miasto
Śpiwnik historyczny
Historia Polski—ogólna

Hamburg: Związek Polaków

wydano:
Modlitewnik (wyczerpany)
Sokolik A. Katechizm Kościoła Rzym.-Kat. (wyczerpany)
Falski M. Elementarz- wyd. II
Falski M. Pierwsza Czytanka dla dzieci
Mój Niedzielny Mszałik. Ułożył, opr. i wyd. ks. J. F. Stedman
3 obrazki do Pierwszej Kom. Św. (format 20×25 cm)
Formularze dla Urzędów Duszpasterskich
Zeszyty szkolne (wyczerpane)

w druku:
Klemensiewicz Z., Język polski dla kl. V powsz.
Klemensiewicz Z., Język polski dla kl. VI powsz.
Szober, Niewiadomska, Bogucka, Nauka pisowni cz. V

Gebertowa, Historia dla kl. V powsz.
Rusiecki, Zarzecki, Arytmetyka dla kl. V powsz.
Przekroje do nauki jazdy samochodem (7 obrazów)
Obraz Kaplicy Obozowej w Wentorfie

Hanower: Polski Związek Wychodźstwa
Przymusowego

wydano:

Lurczyński, Łuski syreny (poezje)
Lurczyński, Dom pod wysokim księżycem (poezje)
Bornholz, Historia Polski cz. I
Jarosy, Mein Kampf (pamflety)
Falski M. Elementarz
Samouczek języka angielskiego
Syski A. ks. Krótki Katechizm
Mickiewicz A. Pan Tadeusz
Konopnicka M. Józefowa. Urbanowa
Prus B. Katarynka. Kamizelka

w druku:

Czytanka dla kl. II powsz.
Szober St. Gramatyka
Słowacki J. Genезis z Ducha

w przygotowaniu:

Kisielewski, Ziemia gromadzi prochy
Podręcznik religii I i II część
Obrazki barwne Madonny (format duży do Pierwsz. Kom. Św.)

Unterlüss: Markiewicz A. i Niedzielski Cz.
(wydawca prywatny)

w druku:

Mc. Callum, Podręcznik języka ang.
Życiorys Generała Dąbrowskiego

w przygotowaniu:

Gry i ćwiczenia. Przedruk z "Bibl. Harcerskiej"
Przed laty. Opowiadanie historyczne
Krzyżkowski. Podręcznik kierowcy samochodowego.

Hurtownia Zrzeszenia

Wydawców i Dziennikarzy Polskich w Niemczech
dostarcza w miarę możliwości,
członkom nadzwyczajnym Z. W. i D. P. zarejestrowanym jako punkty
sprzedaży, wszelkie wyżej wymienione wydawnictwa na warunkach
przewidzianych regulaminem. Wkrótce Hurtownia dostarczać będzie
również wydawnictwa polskie ukazujące się we Włoszech i W. Brytanii.

W każdym Polskim Ośrodku w Niemczech
winien powstać punkt sprzedaży książek i czasopism polskich.
Zgłoszenia przyjmuje biuro Z. W. i D. P. Hamburg-Horn, Bauerberg 44.

Do Wydawców i Dziennikarzy Polskich działających na terenie Niemiec.

Zjazd organizacyjny w Hamburgu w dniach 4 i 5 września b. r. powołał do życia Zrzeszenie Wydawców i Dziennikarzy Polskich w Niemczech. Cele, jakie postawiło sobie Zrzeszenie dopiero wtedy mogą być w pełni osiągnięte, gdy wszystkie ośrodki polskiego słowa drukowanego, rozumiejąc potrzebę skoordynowania wysiłku w tej tak ważnej dziedzinie życia naszego na obczyźnie, zgłoszą swój akces do organizacji.

Trudności komunikacyjne i pocztowe nie pozwoliły nam dotrzeć przed Zjazdem do wszystkich polskich placówek wydawniczych i dziennikarskich i dlatego obecnie tą drogą zwracamy się do niezrzeszonych jeszcze z gorącym apelem o współpracę.

Deklaracje organizacyjne wysyła na każde żądanie biuro Zrzeszenia Wydawców i Dziennikarzy Polskich w Niemczech: Hamburg-Horn, Bauerberg 44.

O rozpowszechnianie polskiego słowa drukowanego w Niemczech.

Troską każdego wydawcy rzucającego b. wysokie nieraz nakłady na chłonny rynek polski w Niemczech jest, nie jak w warunkach normalnych najszybsze, lecz najsprawiedliwsze rozprowadzenie książek. Niestety wobec dotychczasowego braku centrali, któraby regulowała tę sprawę książki rozchodzą się w dostatecznej ilości tylko w tych okęgach, w których działają placówki wydawnicze. Poza okęg książka wychodziła dotąd tylko dzięki okazjom t. zn. przypadkowo. O żadnym systemie kolportażu nie mogło być mowy. I tak n. p. jeden okęg czytał "Pana Tadeusza", inny historie i poezje, a jeszcze inny miał pod dostatkiem elementarzy i katechizmów, przy zupełnym braku lektury dla starszych. Możemy śmiało powiedzieć, że głód książki polskiej jest ogromny, że dla wielu ludzi książka byłaby jedynym lekarstwem dla ratowania ich stanu psychicznego.

Zrzeszenie Wydawców i Dziennikarzy postawiło sobie jako jedno z najważniejszych zadań, sprawiedliwy i sprawny rozdział polskich książek wychodzących w Niemczech. W tym celu zwraca się z apelem do wszystkich komendantów obozów, przedstawicieli samorządu polskiego i kierowników szkół, ażeby zgłaszali się na członków nadzwyczajnych Zrzeszenia, celem zajęcia się rozprowadzaniem książek na swoim terenie. Dla usprawnienia kolportażu uruchomiliśmy przy Zrzeszeniu hurtownię, która będzie w miarę możliwości dostarczała ukazujące się książki.

Kierownictwo Biura i Hurtowni Z. W. i D. P.

objął p. Stefan Dippel, który z dniem 15 b. m. przeniósł się z Delmenhorstu do Związku Polaków w Hamburgu.

Redaktor i Wydawca: Zrzeszenie Wydawców i Dziennikarzy Polskich w Niemczech

Hamburg-Horn, Bauerberg 44

Printed in Hamburg by H. O. Persiehl